

Sygn. akt IV U 705/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 marca 2019 roku

Sąd Okręgowy w Tarnowie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Jacek Liszka

Protokolant: st. sekr. sądowy Patrycja Czarnik

po rozpoznaniu w dniu 13 marca 2019 roku w Tarnowie na rozprawie

sprawy z odwołania J. Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 22 sierpnia 2018 roku nr (...)

w sprawie J. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o emeryturę

1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje odwołującemu się J. Z. emeryturę począwszy od dnia (...)
2. ustala, iż organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji;
3. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. na rzecz odwołującego się J. Z. kwotę 180 złotych (słownie: sto osiemdziesiąt złotych 00/100) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt IV U 705/18

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie

z dnia 13 marca 2019 r.

Decyzją z dnia 22 sierpnia 2018 r., nr (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T., na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1270) oraz przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.), po rozpatrzeniu wniosku z dnia 17 lipca 2018 r., odmówił J. Z. przyznania prawa do emerytury. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że ubezpieczony nie spełnia wymogów określonych w art. 184 powołanej ustawy, od wystąpienia których uzależnione jest nabycie prawa do emerytury, ponieważ na dzień 1 stycznia 1999 r. nie udokumentował 15-letniego stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a jedynie 12 lat, 6 miesięcy i 16 dni takiej pracy.

Decyzja ta została zaskarżona odwołaniem przez J. Z.. W odwołaniu ubezpieczony domagał się zmiany zaskarżonej decyzji i przyznania mu prawa do emerytury. W uzasadnieniu odwołujący podał, że na dzień 1 stycznia 1999 r. legitymuje się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach, ponieważ pracę taką wykonywał od 2 sierpnia 1978 r. do 31 stycznia 1985 r. w Kopalni (...) na stanowisku pomocnika maszynisty parowozu w transporcie kolejowym w systemie zmianowym oraz od 30 czerwca 1996 r. do 31 grudnia 2002 r. w (...) B. na stanowisku maszynisty lokomotywy spalinowej w transporcie kolejowym. W piśmie procesowym z dnia 4 grudnia 2018 r. (data prezentaty: 10 grudnia 2018 r.) odwołujący, podtrzymując swoje dotychczasowe stanowisko wskazał, że jego pracę na stanowisku pomocnika maszynisty i maszynisty lokomotywy spalinowej należy zakwalifikować według Działu VIII, poz. 13 wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Powołując się na orzecznictwo Sądów Apelacyjnych podał, że decydujące znaczenie ma charakter faktycznie wykonywanej pracy, a nie okoliczność, czy ubezpieczonemu wystawiono świadectwo pracy w warunkach szczególnych. Odwołujący wniósł ponadto o zaliczenie mu do stażu pracy w szczególnych warunkach okresów pobierania zasiłku chorobowego w trakcie zatrudnienia w (...)B. i okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej od 5 listopada 1979 r. do 17 października 1981 r. (k. 18-20).

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. wniósł o jego oddalenie. W uzasadnieniu podał, że brak jest podstaw do uwzględnienia odwołującemu w stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia od 2 sierpnia 1978 r. do 31 stycznia 1985 r. w Kopalni (...), ponieważ ze świadectwa pracy z dnia 30 stycznia 1985 r. nie wynika, czy praca na stanowisku pomocnika maszynisty była pracą wykonywaną pod ziemią. Za okres zaś zatrudnienia od 30 czerwca 1996 r. do 31 grudnia 1998 r. w (...) B. na stanowisku maszynisty lokomotywy spalinowej odwołujący nie przedłożył świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W piśmie procesowym z dnia 15 lutego 2019 r. (...) Oddział w T. podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko w sprawie (k. 31).

Bezsporne w niniejszej sprawie było, że odwołujący J. Z., w dniu (...) ukończył 60 lat życia.

W dniu 17 lipca 2018 r. ubezpieczony wystąpił do (...) Oddział w T. z wnioskiem o emeryturę.

Na dzień 1 stycznia 1999 r. ubezpieczony udokumentował w postępowaniu przed organem rentowym 24 lata i 14 dni okresów składkowych oraz 11 miesięcy i 24 dni okresów nieskładkowych, co dało mu łącznie 25 lat i 8 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Ubezpieczony wykazał też staż pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 12 lat, 6 miesięcy i 16 dni z tytułu zatrudnienia od 1 lipca 1976 r. do 30 czerwca 1978 r. w (...) w charakterze rzemieślnika, od 11 lutego 1985 r. do 31 grudnia 1989 r. w Fabryce (...) w B. na stanowisku młodszego maszynisty lokomotywy oraz od 1 stycznia 1990 r. do 30 kwietnia 1996 r. w (...) S.A. B. na stanowisku maszynisty lokomotywy z wyłączeniem okresów pobierania zasiłku chorobowego.

Zaskarżoną decyzją z dnia 22 sierpnia 2018 r. (...) Oddział w T. odmówił J. Z. przyznania prawa do emerytury, ponieważ na dzień 1 stycznia 1999 r. wnioskodawca nie udokumentował co najmniej 15-letniego stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Ubezpieczony nie jest członkiem OFE.

(okoliczności bezsporne)

Sąd ustalił ponadto następujący stan faktyczny sprawy:

Od 2 sierpnia 1978 r. do 31 stycznia 1985 r. odwołujący J. Z. pracował w Kopalni (...) w pełnym wymiarze godzin na stanowisku: pomoc maszynisty. Od 5 listopada 1979 r. do 17 października 1981 r. odwołujący odbywał zasadniczą służbę wojskową.

dowód:

- świadectwo pracy z dnia 30.01.1985 r.- k. 6 cz. I akt ZUS,
- poświadczona za zgodność z oryginałem kserokopia książeczki wojskowej- k. 3 cz. I akt ZUS,

Praca odwołującego na stanowisku pomocnika maszynisty polegała na smarowaniu i utrzymywaniu lokomotywy w sprawnym stanie technicznym oraz w trakcie jazdy na tzw. wrzucaniu do kotła, tj. utrzymywaniu pary. Na małej lokomotywie w ciągu 8 godzin jazdy należało wrzucić od 5 do 8 ton węgla. W ramach transportu w kopalni przewożono urobek, węgiel i kamień na hałdy.

dowód:

- zeznania odwołującego J. Z.- k. 48v,

W dniu 25 maja 1979 r. odwołujący złożył egzamin na manewrowego zwrotniczego, w dniu 29 kwietnia 1982 r. egzamin na rewidenta wagonów kolei użytku niepublicznego, w dniu 22 października 1986 r. egzamin na stanowisko młodszego maszynisty spalinowych pojazdów trakcyjnych, w dniu 6 lipca 1989 r. egzamin na ustawiacza na bocznicy, w dniu 21 lutego 1990 r. egzamin na nastawniczego na bocznicy, zaś w dniu 24 października 1990 r. egzamin na maszynistę spalinowych pojazdów trakcyjnych.

dowód:

- świadectwa złożenia egzaminu z dnia: 25.05.1979 r., 29.04.1982 r., 22.10.1986 r., 06.07.1989 r., 21.02.1990 r. i 24.10.1990 r.- akta osobowe,

W okresie zatrudnienia od 1 stycznia 1990 r. do 30 kwietnia 1996 r. w (...) S.A. B. na stanowisku maszynisty lokomotywy odwołujący był niezdolny do pracy i pobierał z tego tytułu świadczenia od 2 czerwca 1992 r. do 1 lipca 1992 r., od 1 lipca 1992 r. do 1 lipca 1992 r., od 2 lipca 1992 r. do 15 lipca 1992 r., od 16 lipca 1992 r. do 27 lipca 1992 r., od 18 listopada 1992 r. do 24 listopada 1992 r., od 23 lipca 1993 r. do 30 lipca 1993 r., od 31 lipca 1993 r. do 30 sierpnia 1993 r., od 28 września 1993 r. do 4 października 1993 r., od 5 października 1993 r. do 22 października 1993 r., od 22 listopada 1993 r. do 25 listopada 1993 r., od 22 marca 1994 r. do 29 marca 1994 r., od 30 marca 1994 r. do 8 kwietnia 1994 r., od 14 maja 1994 r. do 25 maja 1994 r., od 26 maja 1994 r. do 14 czerwca 1994 r., od 26 maja 1994 r. do 14 czerwca 1994 r., od 15 czerwca 1994 r. do 29 czerwca 1994 r., od 30 czerwca 1994 r. do 8 lipca 1994 r., od 30 czerwca 1994 r. do 8 lipca 1994 r., od 9 lipca 1994 r. do 21 lipca 1994 r., od 22 lipca 1994 r. do 16 sierpnia 1994 r., od 22 lipca 1994 r. do 16 sierpnia 1994 r. i od 17 sierpnia 1994 r. do 22 sierpnia 1994 r.

dowód:

- świadectwo z dnia 08.05.2018 r.- k. 7 cz. II akt ZUS,

- wykaz zwolnień L4 odwołującego- k. 11 cz. I akt ZUS,

Od 30 czerwca 1996 r. do 31 grudnia 1998 r. odwołujący był zatrudniony w (...) Sp. z o.o. w B. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku maszynisty lokomotywy.

dowód:

- świadectwo pracy z dnia 31.12.2002 r.- k. 9 cz. II akt ZUS,
- dokumenty zgromadzone w aktach osobowych,

Spółka (...) zajmowała się transportem kolejowym na potrzeby Spółki, która produkowała opakowania blaszane i dla wytwórni pasz. Spółka ulegała przekształceniom i zmieniała nazwy. Od 30 czerwca 1996 r. odwołujący był zatrudniony w (...) Sp. z o.o. w B.. W Spółce tej do końca grudnia 1998 r. pracował w charakterze maszynisty lokomotywy. Jego praca polegała

na obsłudze i prowadzeniu lokomotywy spalinowej, a także jeżdżeniu składami kolejowymi pomiędzy bocznica zakładu, a stacją kolejową w B.. Odwołujący jeździł lokomotywą

z wagonami pomiędzy bocznica zakładową, a stacją w B.. Po przywiezieniu składu następował rozładunek i dopinanie nowych wagonów. Po dopięciu wagonów, odwołujący jechał lokomotywą z powrotem. Z uwagi na to, że nie było odpowiednich ramp

do rozładunku, rozładunek następował często na przejazdach drogowych. Wówczas odwołujący cały czas znajdował się w lokomotywie i co chwilę podciągał skład, aby kolejny wagon został ustawiony na przejazd. Było dwóch maszynistów i każdy z nich pracował

na innej zmianie. Trzecia osoba miała uprawnienia ustawiacza manewrowego i zastępowała maszynistę tylko wówczas, kiedy nie było go w pracy. Rozładunkiem blachy zajmowali się inni pracownicy. Sporadycznie zdarzało się, że maszyniści przewozili składami towar

dla innych zakładów, tj. dla wytwórni pasz. Pracę maszynisty lokomotywy odwołujący wykonywał stale i w pełnym wymiarze godzin. Taką samą pracę realizował wcześniej

w Spółce (...). Od 1985 r. w pracy odwołującego nic się nie zmieniło. Zmieniła się tylko nazwa jego pracodawcy.

dowód:

- zeznania świadka S. W.- k. 47v-48,
- zeznania świadka W. K.- k. 48,
- zeznania odwołującego J. Z.- k. 48v,

Stan faktyczny w sprawie Sąd ustalił w oparciu o dowody z dokumentów oraz zeznania świadków i odwołującego.

Sąd pozytywie ocenił dowody z dokumentów, których autentyczność oraz wiarygodność, jak również poprawność materialna i formalna nie budziły wątpliwości, zaś ich treść i forma nie były kwestionowane przez strony postępowania. Brak było zatem jakichkolwiek podstaw, także takich, jakie należałoby uwzględnić z urzędu, aby dokumentom tym odmówić właściwego im znaczenia dowodowego. Dokumenty urzędowe stanowiły więc dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone (art. 244 § 1 k.p.c.), zaś dokumenty prywatne, dowód tego, że osoba, która je podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie (art. 245 k.p.c.).

Sąd w całości dał wiarę zeznaniom świadków W. K. i S. W. oraz słuchanego w charakterze strony J. Z., którzy wskazali na okoliczności istotne z punktu widzenia rozstrzygnięcia, dotyczące rodzaju czynności wykonywanych przez ubezpieczonego w spornym okresie zatrudnienia w (...) Sp. z o.o. w B.. Zeznania te zasługiwały na walor pełnej wiarygodności, gdyż wzajemnie ze sobą korespondowały, były wewnętrznie spójne, logiczne, a przy tym przekonujące w świetle zasad logiki i doświadczenia życiowego. Świadkowie opisali na czym polegała praca odwołującego na

zajmowanym stanowisku maszynisty lokomotywy, zaś ubezpieczony okoliczności te potwierdził. Wskazał ponadto, co należało do jego obowiązków na stanowisku pomocnika maszynisty w okresie zatrudnienia w Kopalni (...).

Pozostałe okoliczności sprawy Sąd uznał za bezsporne, gdyż nie były w żaden sposób kwestionowane przez strony, zaś dokumenty przedstawione na ich stwierdzenie nie budziły wątpliwości Sądu co do ich autentyczności.

Sąd rozważył, co następuje:

Odwołanie od zaskarżonej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z dnia 22 sierpnia 2018 r. zasługiwało na uwzględnienie.

Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się do ustalenia, czy ubezpieczony J. Z. spełnia warunki do przyznania mu emerytury w obniżonym wieku z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Stosownie do treści art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.), ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat- dla kobiet i 65 lat- dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (ust. 2).

Wymagany w art. 184 ust. 1 pkt 2 okres składkowy i nieskładkowy przewiduje art. 27 powołanej ustawy, w świetle którego wynosi on co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.

Przepis art. 32 ustawy statuuje natomiast, iż ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 ust. 1. Zgodnie z dyspozycją tego przepisu- za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Stosownie do treści art. 32 ust. 4 ustawy, wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Mowa tu o rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Jak wynika z § 1 wskazanego rozporządzenia, stosuje się je do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, wymienione w § 4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia.

W myśl § 2 ust. 1, okresami uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu uważa się okresy, w których praca w szczególnych warunkach jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym

na danym stanowisku pracy. Okresy pracy, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy (ust. 2).

Zgodnie zaś z § 4 ust. 1, prawo do emerytury nabywa pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A rozporządzenia, jeżeli osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz legitymuje się wymaganym okresem zatrudnienia, w tym co najmniej okresem 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Bezsporne w niniejszej sprawie było, że odwołujący osiągnął wiek 60 lat, posiadał na dzień 1 stycznia 1999 r. wymagany 25-letni okres ubezpieczenia i nie jest członkiem OFE. Rozstrzygnąć natomiast należało, czy odwołujący legitymuje się co najmniej 15-letnim stażem pracy wykonywanej w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Przed organem rentowym ubezpieczony udowodnił taki staż w wymiarze 12 lat, 6 miesięcy i 16 dni. Do wykazania 15 lat pracy w szczególnych warunkach zabrakło mu zatem 2 lat, 5 miesięcy i 14 dni.

W orzecznictwie podkreśla się, że w spornych przypadkach uwzględnienie okresów wykonywania pracy szkodliwej lub uciążliwej, wymaganej do przyznania emerytury w niższym wieku emerytalnym, następuje po ustaleniu rzeczywistego zakresu obowiązków ubezpieczonego oraz wykonywania przez niego szkodliwego zatrudnienia bezpośrednio, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Ocena wykonywania pracy szkodliwej „stale i w pełnym wymiarze czasu pracy” powinna być racjonalna i odnosić się do konkretnego rodzaju pracy i cech charakteryzujących sposób jej faktycznego świadczenia u danego pracodawcy (por. wyrok SN z dnia 4 listopada 2015 r., I UK 509/14, LEX nr 1929077). Z przywileju przejścia na emeryturę w niższym wieku emerytalnym, przysługującego pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, mogą zatem korzystać wyłącznie pracownicy, którzy byli rzeczywiście zatrudnieni stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowiskach pracy wymienionych w wykazie A lub B, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

Brak świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach nie przekreśla możliwości ustalania, że ubezpieczony pracę w takim charakterze rzeczywiście wykonywał. W szczególności wnioskodawca może wykazywać innymi środkami dowodowymi, że jego praca świadczona była w warunkach szczególnych. W postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych stosuje się bowiem te same reguły dowodzenia, jak w zwykłym procesie cywilnym. Zastosowanie mają zatem art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c. Świadectwo pracy w warunkach szczególnych wydane pracownikowi przez pracodawcę stanowi tylko domniemanie, iż okres pracy w nim podany jest okresem pracy w warunkach szczególnych, o którym mowa w art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. W sytuacji zatem, kiedy brak wymaganego świadectwa wystawionego przez pracodawcę, sąd może prowadzić postępowanie dowodowe zmierzające do ustalenia, czy praca wykonywana przez stronę, była realizowana w warunkach wymaganych przepisami rozporządzenia i czy ubezpieczony zajmował któreś ze stanowisk pracy wymienionych w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (por. np. wyrok SA w Katowicach z dnia 4 listopada 2008 r., III AUa 3113/08, LEX nr 552003, wyrok SA w Łodzi z dnia 8 kwietnia 2014 r., III AUa 1182/13, L. nr (...), wyrok SA w Rzeszowie z dnia 3 września 2014 r., III AUa 253/14, L. nr (...), wyrok w S. z dnia 19 maja 2016 r., III AUa 918/15, L. nr (...)).

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 maja 1985 r., III UZP 5/85 (LEX nr 14635) wyjaśnił, że w postępowaniu o świadczenia emerytalno-rentowe dopuszczalne jest przeprowadzenie przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych dowodu z zeznań świadków na okoliczność zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jeżeli zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy. Pogląd ten został rozwinięty w znowelizowanym art. 473 k.p.c., który stanowi, że w sprawach

z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i z przesłuchania stron. W postępowaniu przed tymi sądami okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń mogą być udowodniane wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi (por. wyrok SN z dnia 2 lutego 1996 r.,

II URN 3/95, OSNP 1996/16/239). Skoro więc w niniejszej sprawie Zakład Ubezpieczeń Społecznych kwestionował fakt wykonywania przez odwołującego pracy w szczególnych warunkach w spornym okresie od 30 czerwca 1996 r. do 31 grudnia 1998 r., zasadnym stało się ustalenie okoliczności istotnych z punktu widzenia rozstrzygnięcia w oparciu o zeznania świadków, odwołującego i pośrednio na podstawie dowodów z dokumentów.

Przeprowadzone w niniejszej sprawie dowody w sposób jednoznaczny potwierdziły, że J. Z. w okresie zatrudnienia od 30 czerwca 1996 r. do 31 grudnia 1998 r.

w (...) Sp. z o.o. w B. wykonywał pracę maszynisty lokomotywy. Potwierdza to treść znajdujących się w aktach osobowych dokumentów, w tym świadectw złożenia egzaminu. Wynika z nich, że egzamin na maszynistę spalinowych pojazdów trakcyjnych ubezpieczony zdał już w dniu 24 października 1990 r. Stanowisko maszynisty wymienione zostało też w świadectwie pracy z dnia 31 grudnia

2002 r. To, że w wymienionym wyżej okresie odwołujący stale i w pełnym wymiarze godzin pracował jako maszynista potwierdzili przesłuchani w sprawie świadkowie W. K.

i S. W.. Z zeznań świadków i odwołującego wynika, że jako maszynista ubezpieczony jeździł lokomotywą z wagonami pomiędzy bocznicą zakładową, a stacją

w B.. Po przywiezieniu składu następował rozładunek i dopinanie nowych wagonów. Po dopięciu wagonów, odwołujący jechał lokomotywą z powrotem. W trakcie zaś rozładunku cały czas znajdował się w lokomotywie i co chwilę podciągał skład, aby kolejny wagon został ustawiony na przejazd. Taką samą pracę odwołujący realizował od 1 stycznia 1990 r.

do 30 kwietnia 1996 r. w (...) B.. Okres ten został mu zaś wliczony do stażu pracy w szczególnych warunkach. Od dnia 30 czerwca 1996 r. odwołujący wykonywał taką samą pracę w Spółce o zmienionej nazwie. Praca ta wymieniona została w Dziale VIII, zatytułowanym „W transporcie i łączności”, poz. 13 (prace zakładowych służb kolejowych bezpośrednio związane z utrzymaniem ruchu pociągów) wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Doliczenie spornego okresu od 30 czerwca 1996 r. do 31 grudnia 1998 r. (2 lata i 6 miesięcy) do wykazanego w postępowaniu przed ZUS stażu pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 12 lat, 6 miesięcy i 16 dni, daje odwołującemu ponad 15-letni okres takiej pracy (15 lat i 16 dni).

Do stażu pracy w szczególnych warunkach należy jeszcze doliczyć wyłączone przez ZUS okresy pobierania przez odwołującego zasiłku chorobowego w trakcie zatrudnienia od 1 stycznia 1990 r. do 30 kwietnia 1996 r. w (...) S.A. B..

Jak ustalił Sąd w oparciu o wykaz zwolnień L4 odwołującego (k. 11 cz. I akt ZUS), w okresie zatrudnienia od 1 stycznia 1990 r. do 30 kwietnia 1996 r. w (...) S.A. B. na stanowisku maszynisty lokomotywy odwołujący był niezdolny do pracy i pobierał z tego tytułu świadczenia od 2 czerwca 1992 r. do 1 lipca 1992 r., od 1 lipca 1992 r. do 1 lipca 1992 r., od 2 lipca 1992 r. do 15 lipca 1992 r., od 16 lipca 1992 r. do 27 lipca 1992 r., od 18 listopada 1992 r. do 24 listopada 1992 r., od 23 lipca 1993 r. do 30 lipca 1993 r., od 31 lipca 1993 r. do 30 sierpnia 1993 r., od 28 września 1993 r. do 4 października 1993 r., od 5 października 1993 r. do 22 października 1993 r., od 22 listopada 1993 r. do 25 listopada 1993 r., od 22 marca 1994 r. do 29 marca 1994 r.,

od 30 marca 1994 r. do 8 kwietnia 1994 r., od 14 maja 1994 r. do 25 maja 1994 r., od 26 maja 1994 r. do 14 czerwca 1994 r., od 26 maja 1994 r. do 14 czerwca 1994 r., od 15 czerwca 1994 r. do 29 czerwca 1994 r., od 30 czerwca 1994 r. do 8 lipca 1994 r., od 30 czerwca 1994 r. do 8 lipca 1994 r., od 9 lipca 1994 r. do 21 lipca 1994 r., od 22 lipca 1994 r. do 16 sierpnia 1994 r., od 22 lipca 1994 r. do 16 sierpnia 1994 r. i od 17 sierpnia 1994 r. do 22 sierpnia 1994 r. Okresy te należało doliczyć do stażu pracy w szczególnych warunkach.

Stosownie do treści art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Przepis ust. 1a został dodany do art. 32 powołanej ustawy ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach (Dz. U. Nr 121, poz. 1264), która weszła w życie z dniem 1 lipca 2004 r. W przepisie tym postanowiono pierwotnie, że przy ustalaniu okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik po dniu 14 listopada 1991 r. otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa (pkt 1) oraz okresów, w których na mocy szczególnych przepisów został zwolniony od świadczenia pracy, z wyjątkiem okresu urlopu wypoczynkowego (pkt 2). Przepis art. 32 ust. 1a pkt 2 został uchylony ustawą z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 169, poz. 1412). Zatem, zgodnie z obecnym brzmieniem art. 32 ust. 1a ustawy, przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wyłączaniu ulegają tylko okresy niezdolności do pracy z powodu choroby i macierzyństwa.

Przepis art. 32 ust. 1a ustawy w istotny sposób zmienił definicję pracy w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze, poprzez szczegółowe określenie okresów faktycznego niewykonywania pracy, które nie są wliczane do okresu wykonywania pracy, rozumianego jako okres pozostawania w stosunku pracy- którego to rozróżnienia nie zawierały przepisy dotychczasowe.

Przyjęte w powołanym przepisie różnicowanie okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach nawiązuje do daty wejścia w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytury i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 107, poz. 450 ze zm.), w której poprzednia definicja okresu pracy w szczególnych warunkach pozostała niezmienną. Okres tej pracy obejmował zarówno okresy składkowe, jak i okresy nieskładkowe, jeżeli mieściły się one w okresie wykonywania pracy zgodnie z umową o pracę. Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03 (OSNP 2004/5/87) stwierdzając, że do okresu pracy w szczególnych warunkach wlicza się okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania stosunku pracy przypadające po dniu wejścia w życie ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent.

W konsekwencji, utrwalili się w judykaturze poglądy, że w art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS ustawodawca wprowadził istotną zmianę w stanie prawnym, w którym niemożliwe było w drodze wykładni ustalenie zasady pomijania w okresie ubezpieczenia okresów niezdolności do pracy z powodu choroby oraz że art. 32 ust. 1 ustawy nie ma zastosowania do oceny nabycia prawa do emerytury przed dniem 1 lipca 2004 r. (por. wyroki SN: z dnia 5 maja 2005 r., II UK 219/04, OSNP 2005/22/361 i II UK 215/04, OSNP 2005/22/360 oraz z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05, LEX nr 272581).

Ustawodawca, wprowadzając zmiany pojęcia „zatrudnienia w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze”, nie uchwalił przepisów międzyczasowych, w związku z czym zakres stosowania art. 32 ust. 1a był przedmiotem skargi konstytucyjnej opartej na zarzucie jego niezgodności z art. 2 i 32 ust. 1 Konstytucji RP. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 10 lipca 2008 r., K 33/06 (OTK-A 2008 Nr 6, poz. 106) orzekł jednak o zgodności z Konstytucją powołanego przepisu. Uznawszy za właściwą dla oceny konstytucyjności tego przepisu chwilę powstania prawa podmiotowego, tj. prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, oddalił zarzut, że zmiana warunków emerytalnych prowadzi do naruszenia praw nabytych. Stwierdził jednocześnie, że oceniana zmiana może mieć zastosowanie wyłącznie na przeszłość.

Wszystko to sprowadza się do twierdzenia, że osiągnięcie do dnia 1 stycznia 1999 r. okresu pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących od dnia 1 lipca 2004 r. (por. wyrok SN z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 313/09, OSNP 2011/19-20/260, wyrok SA w Szczecinie z dnia 21 grudnia 2016 r., III AUa 153/16, LEX nr 2196174).

W identyczny sposób wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z dnia 16 maja 2013 r., III AUa 1239/12 (LEX nr 1316202). Powołując się na wskazane wyżej orzeczenie Sądu Najwyższego oraz wyroki tego Sądu z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05 (LEX nr 272581) i z dnia 13 lipca 2011 r., I UK 12/11 (LEX nr 989126) wskazał w uzasadnieniu, że co prawda, przepis art. 32 ust. 1a ustawy obowiązuje od dnia 1 lipca 2004 r. i odnosi skutek również względem stanów prawnych i faktycznych istniejących przed dniem jego wejścia w życie, jednakże wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących od dnia 1 lipca 2004 r.

Pogląd ten jest już ugruntowany w orzecznictwie Sądów Apelacyjnych (por. wyroki SA w Lublinie: z dnia 27 kwietnia 2017 r., III AUa 1226/16, LEX nr 2287436, z dnia 22 marca 2017 r., III AUa 1090/16, LEX nr 2272134, z dnia 2 lutego 2017 r., III AUa 778/16, LEX nr 2240086, z dnia 11 maja 2016 r., III AUa 1096/15, LEX nr 2050822, z dnia 14 kwietnia 2016 r., III AUa 1202/15, LEX nr 2048411, z dnia 25 lutego 2016 r., III AUa 1009/15, LEX nr 2004470 i z dnia 13 stycznia 2016 r., III AUa 1036/15, LEX nr 1962932, wyrok SA w Katowicach z dnia 24 listopada 2016 r., III AUa 1372/16, LEX nr 2202730).

W wyroku z dnia 20 października 2016 r., III AUa 2170/15 (LEX nr 2152865) Sąd Apelacyjny w Łodzi podał, że przy obliczaniu stażu szczególnego osób ubiegających się o emeryturę na podstawie art. 184 ustawy emerytalno- rentowej uwzględnieniu podlegają okresy niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Przepis art. 32 ust. 1a pkt 1 ustawy został do tej ustawy dodany ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 121, poz. 1264) i obowiązuje od dnia 1 lipca 2004 r. Zgodnie z brzmieniem wskazanej normy okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby, nie wlicza się do ustalania okresów zatrudnienia w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze. Zasada ta nie ma jednak zastosowania do oceny nabycia prawa do emerytury przed dniem 1 lipca 2004 r. i osób wymienionych w art. 184 ustawy. W przepisie tym ustawodawca zapewnił ochronę ekspektatywy prawa podmiotowego dla osób, które w dniu 1 stycznia 1999 r. wypełniły warunki dotyczące stażu ogólnego i szczególnego. Ochrona tej ekspektatywy nie wygasła wskutek regulacji, dotyczącej ustalania okresu zatrudnienia

w warunkach szczególnych od dnia 1 lipca 2004 r. w inny sposób. Toteż wykazanie na dzień 1 stycznia 1999 r. okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, wymaganego przepisem art. 184 ustawy, wyłącza ustalanie tego okresu ponownie po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a ustawy.

Do czasu wejścia w życie przepisu art. 32 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS do okresu pracy w szczególnym charakterze, wlicza się zatem okresy niezdolności do pracy z powodu choroby lub macierzyństwa (por. wyrok SA w G. z dnia 8 czerwca 2016 r., III AUa 74/16, LEX nr 2106939).

Odnośnie zatrudnienia odwołującego od 2 sierpnia 1978 r. do 31 stycznia 1985 r. w Kopalni (...) na stanowisku: pomoc maszynisty podkreślić należy, że w tym czasie ubezpieczony wykonywał taką pracę, na jaką wskazał w swoich zeznaniach. Z uwagi na to, że w toku postępowania odwołujący wykazał ponad 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach, Sąd nie zwracał się do pracodawcy o przesłanie akt osobowych w/w celem zweryfikowania tych twierdzeń i ustalania, jaki był rzeczywiście charakter pracy ubezpieczonego w tym czasie i czy pracę tę można uznać za wykonywaną w szczególnych warunkach.

W tym stanie faktycznym i prawnym Sąd uznał, że zaskarżona decyzja (...) Oddział w T. z dnia 22 sierpnia 2018 r. nie była zasadna. Na dzień 1 stycznia 1999 r. odwołujący wykazał bowiem co najmniej 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach.

Mając to na uwadze, w punkcie 1 wyroku, na podstawie powołanych przepisów prawa materialnego oraz art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał odwołującemu prawo do emerytury od dnia 10 sierpnia 2018 r., tj. od ukończenia wieku 60 lat. Dokonując takiego rozstrzygnięcia, uwzględnił przepis art. 100 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa.

Sąd nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (punkt 2 wyroku). W tej mierze miał na uwadze przepis art. 118 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. Dopiero bowiem postępowanie sądowe, a w szczególności przeprowadzone w tym postępowaniu dowody z zeznań świadków i odwołującego pozwoliły na ustalenie istotnych, a nie znanych wcześniej organowi rentowemu okoliczności i przesądziły ostatecznie o zasadności wniosku o emeryturę.

O kosztach zastępstwa procesowego odwołującego Sąd rozstrzygnął w punkcie 3 wyroku na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Zasadzając od (...) Oddział w T. na rzecz odwołującego kwotę 180,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, Sąd miał na uwadze § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 265).